

Alles oogt rijk aan de kerk van Garmerwolde. Het baksteenvlechtwerk, de vele vensters en nissen, de wandschilderingen, het orgel, de preekstoel. Halverwege de 13^e eeuw verrees hier een opmerkelijk monumentale kerk. De bakstenen kruiskerk kon zich qua afmetingen en afwerking meten met de meeste kloosterkerken in de Ommelanden. In de kerk hebben zeker vijf altaren gestaan. Toch gaat het om een ‘gewone’ plattelandskerk. Garmerwolde ligt in de Woldstreek. Vanaf de 10^e of 11^e eeuw begonnen bewoners van nabij gelegen wierden de Woldstreek te ontginnen. Er verrezen fraaie parochiekerken en kloostergemeenschappen vestigden zich in dit gebied, wat bijdroeg aan de ontwikkeling ervan. Toch blijft het een raadsel hoe de bevolking in een klein dorp in de Woldstreek deze monumentale kerk tot stand wist te brengen. In 2003 kwam de kerk in handen van de stichting Oude Groninger Kerken

Bouwgeschiedenis

Het oudste onderdeel is de zware bakstenen klokkentoren ten noordoosten van de kerk. De toegang wordt omlijst door een romaanse rondboog. Dit wijst op een ontstaan vóór het midden van de 13^e eeuw. De losstaande toren heeft galmgaten met ronde bogen. Er hangt een klok in uit 1604 met een middellijn van 117 cm. Omstreeks 1260 werd begonnen met de bouw van de kerk. Deze is opgebouwd in vierkante traveeën en gedekt met koepelgewelven. Aan de buitenkant valt de rijke geleding op. De muren zijn onder de dakrand verdeeld in twee zones van gelijke hoogte met elk hun eigen ritmiek. Ze worden bekroond door een rondboogfries. De bovenste reeks nissen is rondom ingevuld met baksteenvlechtwerk. Het rijkste decoratiepatroon toont de rechte sluitwand van het koor. De opgaande lijn van de gevel wordt extra benadrukt door de dubbele steunberen, die ook de andere hoeken van de kerk versterken.

Interieur

De wanden en gewelven waren oorspronkelijk afgewerkt met sierpatronen. Aan het begin van de 16e eeuw werden ze witgepleisterd en voorzien van een reeks vertellende scènes uit het leven van Maria en Christus. De annunciatie (de boodschap van de engel aan Maria), de geboorte van Christus in een vervallen stal in Bethlehem, de aanbidding van het kind door de wijzen, en de dood van Maria. In het zuidertransept bevindt zich een paascyclus, met het gebed in Gethsémané, Jezus voor Pilatus, de kruisiging en de opstanding. Op het vieringgewelf zijn de vier evangelisten met hun symbolen geschilderd en in het koor zijn enkele groene mannen aangevuld met wapenschilden te zien. De laat barokke preekstoel uit 1740 staat sinds 1859 in het midden van de ruimte. In het noordelijke dwarschip is een herengestoelte met een rijk gesneden opzetstuk van eind 17^e eeuw. De wapens op de bank zijn van het echtpaar Julsingh-Heinsius, eigenaars van twee borgen onder Garmerwolde. In het koor kwam ook in 1859 een tribune voor het orgel van de firma Van Oeckelen.

Verdwenen schip

Gelukkig kwamen afbraakplannen in de 19^e eeuw niet verder dan het schip, dat in 1859 werd afgebroken. De rafelranden van die sloop zijn nog altijd zichtbaar en bij de restauratie van 2019 werden de contouren van het verdwenen schip uitgezet in een schelpenpad op het kerkhof.

Schoolkerk

Sinds 2019 is het kerkgebouw, met kerkhof, toren en ontvangstgebouw het werkterrein van de eerste Schoolkerk in Nederland. De toren is ingrijpend verbouwd. Binnenin is een opvallende trap aangebracht, waarlangs de permanente tentoonstelling Feest! In Oost en West! is te zien. In het zadeldak is een groot raam gemaakt dat uitzicht biedt op de historische Woldstreek.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.